

۲۳۲۱

دانشگاه تهران

دانشکده بهداشت

پایان نامه

برای دریافت درجه فوق لیسانس علوم بهداشتی

M . S . P . H .

در رشته آموزشی بهداشت

موضوع :

بررسی وضع بهداشتی و آماری کارگران قالیباف همدان

براهنمائی :

استادارجمند جناب آقای دکتر فیروز آزردهگان

نگارش

مسعود کنزی

سال تحصیلی ۳۶-۲۵۳۵

۲۳۲۱

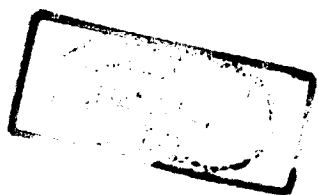
قطع این مرحله بی همراهی خضره کن
ظلمت تست بترس از خطر تاریکی

تقدیم به آنها که در طلب دانش خستگی ناپذیرند

تقدیم به هیئت محترم قضات

به استاد محترم راهنما

..... و به کارگران پرتلاش صنعت فرش

۲۳۲۱

فهرست مندرجات

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	پیشگفتار
۶	هدف و روش بررسی
۸	بررسی اطلاعات موجود
فصل اول	
۱۰	تعاریف بهداشت عمومی و هدف آن
۱۱	مفاهیم: تندرستی و بیماری
۱۲	مفاهیم: کار - کارگر - مزد - کارگاه
فصل دوم	
۱۴	مختصری پیرامون اوضاع جغرافیائی و تاریخی شهر همدان
۱۹	نگاهی به صنعت قالیبافی همدان از دید بازتاکنون
۱۴	لزوم بررسی مسایل بهداشتی در کارگاههای قالیبافی همدان
فصل سوم	
نیروی انسانی شاغل در صنعت قالیبافی همدان بتفکیک سن و جنس ۲۷	
۳۱	بررسی میزان قد و وزن کارگران شاغل در حرفه قالیبافی همدان

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۳۳	بررسی میزان سواد کارگران
۳۷	بررسی تعداد افراد خانواده کارگران
۴۲	بررسی میزان درآمد متوسط مادیانه کارگران شاغل
فصل چهارم	
۵۱	بررسی میزان ساعات کار کارگران در کارگاههای قالیبافی
۵۴	عوارض و بیماریهای حرفه‌ای
۶۰	خدمات درمانی بیمه کارگران
۶۴	تغذیه کارگران
۷۰	بهداشت کارگران از نظر فردی و جمعی
فصل پنجم	
۸۱	بررسی میزان کارگاهها و تعداد دارهای فعال
۸۸	بررسی وضع بهداشتی موجود در کارگاهها
۱۰۳	ارگونومی در صنعت قالی بافی عمده‌ان
فصل ششم	
۱۰۷	اصول و تعاریف بهداشت حرفه‌ای
۱۰۹	فلسفه و هدف آموزش بهداشت حرفه‌ای

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۱۴	نحوه آموزش بهداشت حرفه‌ای در صنعت قالی بافی همدان
۱۲۲	پیشنهادهای
۱۳۷	خلاصه بفارسی
:	خلاصه باینگلیسی
۱۴۳	منابع و ماخذ .

فہرست جداول

شماره صفحہ	موضوع	شماره جدول
۲۸	توزیع سنی کارگران	۱
۳۳	بررسی میزان سواد کارگران	۲
۳۸	بررسی تعداد افراد تانوار	۳
۳۹	بررسی وضعیت تاءہل	۴
۴۶	توزیع تعداد گرہ بد رصد دریک دقیقه	۵
۴۹	بررسی لنگرایس بنا رقالییانی	۶
۵۲	بررسی میزان ساعات کار کارگر	۷
۵۵	بررسی وضع بینائی کارگران	۸
۶۱	بررسی عدمات درمانی کارگران در مدت ۲ ماہ تیر مرداد	۹
۶۲	بررسی نظریات کارگران ۲ نسبت بہ عدمات درمانی	۱۰
۶۶	بررسی نحوه صرف غذا ی روزانہ	۱۱
۶۹	نظریہ کارگران نسبت بہ اہمیت	۱۲

<u>شماره صفحه</u>	<u>موضوع</u>	<u>شماره جدول</u>	<u>جدول شماره</u>
۷۵	بررسی استناد از حوله شخصی	۱۳	جدول شماره
	بررسی استناد از وسایل پاک	۱۴	"
۷۵	کننده در نظافت روزانه		
۷۷	بررسی نحوه استفاد از مسواک	۱۵	"
۷۷	بررسی میزان استحکام افراد	۱۶	"
۸۲	بررسی محل نصب دستگامی	۱۷	"
۸۴	بررسی درصد نوی کار	۱۸	"
۸۵	بررسی میزان تولید درفن	۱۹	"
	۱۱ سال		
۹۵	بررسی وضعیت کارگاه روستائی نسبت به محل زندگانی رزانه	۲۰	"
۹۷	بررسی وضعیت کارگاههای روستائی پس از اقدامات بهداشتی	۲۱	"
۱۰۰	بررسی وضعیت آب آشامیدنی	۲۲	"
۱۱۵	بررسی میزان اطلاعات بهداشتی کارگران	۲۳	"
۱۲۱	بررسی کیفیت وضعیت بهداشت کارگاههای روستائی	۲۴	"
۱۲۸	بررسی وضعیت روانی کارگران	۲۵	"

پیشگفتار:

رسالت پایان نامه حاضر در نمایاندن تصویری از وضعیت بهداشت – کارگران صنعت فرش در منطقه همدان است . بدیهی است آنچه که بر نامه هر تحقیق علمی قرار دارد تبعیت محقق آن از حقیقت گزائی و روحیه واقع بینی می باشد بنحوی که بتواند بدور از ابتدال غریب و زریها و عقده گشائیهای مرسوم قلم تازه کند و مسئولیت خویش را در نشان دادن آنچه که هست با متافر از بین دآوری و خودگزینی برای نیل بآنچه که باید باشد ، درك و حفظ نماید . و در این راه از انتقاد قلمهای بی پروا و زبانهای معترض و خشم افکار خود شیفته که بمناسبت حفظ منافع شخصی در کتمان عیوب می کوشند نهراسد . و اینکه نگارنده باید اعتراف کند که چنانچین دیدی که ذکر گردید . و با ننگیزه دلا لتورا هنمائی و حمایتی که استاد اندیشمند جناب آقای دکتر فیروز آزر دگان نسبت به هدایت هدفا و نحوه پژوهش این رساله مبذول فرموده اند اکنون شماى واقعی و تصویری تمام نمای وضع بهداشتی کارگران قالیباف همدان را با توجه به معیارهای آماری تهیه و جهت ارزیابی به پیشگاه محترم هیئت قضات تقدیم می نماید .

و آرزمند است بمنظور احترام از اینک ارزیابی شتابزده بمفاد آنچه که در ذیل آمده عنایت فرموده تعمق بیشتری روا دارند .

حقیقت اینستکه صنعت فرارایران در بازارهای داخلی و خارجی شهرت خاص و عام دارد و بیشک علاوه بر نقشی که در روضه اقتصاد مملکت دارد معرفت ذوق و سلیقه و ابتکار کارگران مادر سطح بین‌المللی نیز می باشد .

و اما واقعیت چنین است که این صنعت پیوسته از برد تحقیقات علمی خصوصاً در زمینه های بهداشتی بد و زمانده است و کمتر اتفاق افتاده که این گروه کارگران متفرق در سطح شهر و روستا مورد توجه قرار گیرند یا حتی مضمون رساله یا مقاله ای باشد و آنچه که هست از تعداد قلیلی آنها در سطح کلی تجاوز نمی کند ، لذا با علم بدین مسئله و تشویق استاد محترم راهنما که پیوسته نگارنده را ارشاد فرموده اند بدین تحقیق دست یازیده ایم .

بنابراین در تعقیب این راه فاقد هرگونه الگوی قبلی و راهنمای پیش کسوت خصوصاً در منطقه مورد نظر بود ایم . نکته دیگری که بر میزان مشکلات این بررسی افزوده گردانید بُعد مسافت و پراکندگی دارها در سطح روستا ها بود که غالباً برای بازدید از چند دستگانه گزیر از طی مسافتی در -

حدود ضد تاخذ وسی کیلومتر راه خاکی و صعب العبور بود ایم .

مسئله ۴ مهم دیگری که هنگام بررسی مقدماتی - مبتلا به این پژوهش گردید

مقاومت در پاسخگویی و حتی بی تفاوتی کارگران نسبت به مسئولان بود بخصوص

که اکثریت قریب باتفاق بافندگان را طبقه نسوان تشکیل داده اند .

لذا بمنظور انتقای مشکل مذکور از دانشجویان دختر مدرسه عالی بهداشت

همدان کمک گرفته شد و پس از آموزش سه روزه در اکیب های سه نفره و چهار

نفری با توجه به بعد مسافت و وسعت منطقه راهی نواحی مختلف گردیدند

و بحق در تکمیل پرسشنامه ها نیز بسیار موفق بوده اند .

لازمیادآوری است که در مراحل اولیه این تحقیق مشکلات متعدد دیگری نیز

بصورت نامرئی لکن ملموس احساس می گردید مانند نگرانی کارفرمایان محلی

از طرح سئوالات و یا مسایل فرهنگی از قبیل قبح مصاحبه و عکسبرداری زنان

وسیفه یک گروه ناشناس و از این قبیل مضامین که باعث طعنانی شدن -

مدت بررسی گردید .

به لحاظ مسایل مذکور در فوق پس از اتمام بررسیهای مقدماتی مدتی

رابطه رفح اشکالات و حذف مسایل موجود پرداختیم و پس از جلب نظر و همکاری

مقامات ذی صلاح و تشکیل تیم بررسی تحقیق نهائی را آغاز نمودیم ، و کلیه
 سئوالات را در چند زمینه کلی بشرح ذیل دسته بندی نمودیم ، بهداشت
 فردی - بهداشت گروهی - بهداشت محیط - بهداشت کاروبالا خره
 میزان اطلاعات بهداشتی کارگران و مطالعه زمینه های موجود بمنظور -
 ایجاد تغییرات در موارد یاد شده .

پس از مصاحبه و تکمیل و استخراج مفاد قید شده در پرسشنامه و ترکیب
 آنها با مشاهدات و دیگر اطلاعات موجود باستنتاج پرداخته ایم و در کلیه
 موارد بعلمت فقدان منابع بررسیهایی قبلی ، کلیه یافته های خود را براهرم
 آمار استوار کرده ایم تا از این طریق روش مطمئن تری را انتخاب کردیم و
 اینکه با طیب خاطر می توان گفت که رساله کنونی آئینه تمام نمای وضعیت -
 بهداشتی و آمارن کارگران قالیباف در منطقه تحت پوشش این بررسی می-
 باشد . که در تمایز واقعیات آن اعداد و ارقام و نمودارها نقش اساسی را -
 بعهده داشته اند .

در خاتمه وظیفه خود میدانم که از همکارین و معاضدتهای مقامات شرکت
 سهامی فرش ایران خمیومیا " جناب آقای حشمتی رضوی معاونت محترم

مدیرعامل و همچنین مقامات بهداری کل استان همدان و مرکز آمار استان
 و دانشجویان مدرسه عالی بهداشت همدان دوسرپرستی همکاری آقای
 احمد خلیلی در تکمیل و تهیه پرسشنامه‌ها نهایت همکاری و همگامی را -
 مبذول فرموده‌اند نهایت درجه قدردانی و سپاسگزاری نماید .

و نیز بر دمه خود میدانم که از ارشاد و راهنماییهای بیدریخ جناب آقای
 دکتر آرزوگان استاد محترم راهنما که در انگیزه‌های تحقیق و طرح و روش -
 بررسی آن نقش اساسی را برعهده داشته‌اند سپاسگزاری و تشکر تمامیم و ضمن
 عرض پوزش از اشتباهات احتمالی و یا قصوری که در تهیه این مجموعهء چشم
 می‌خورد امید است بدیده اغماض بنگرند .

اجازه می‌خواهم که ضمن عرض تشکر و پوزش از هیئت محترم قضات
 که رنج مطالعه این پایان نامه را بمنظور ارشاد اینجانب بر خود هموار -
 داشته‌اند رساله حاضر را بکلیه کارگران گمنام و زحمتمکش این منصف
 تقدیم نماید .

با احترام و تشکر - مسعود گیزی

هدف و روش بررسی :

هدف از این بررسی شناخت وضعیت بهداشتی کارگران قالیباف خصوصاً در زمینه‌های محیطی و حرفه‌ای در منطقه همدان می‌باشد. البته این بررسی بمنظور یافتن مناسب‌ترین طرق آموزش بهداشت در حرفه مذکور انجام گرفته است اما از آنجائیکه حرفه قالیبافی در منطقه نامبرده از نظر تحقیقات علمی بالاخص در زمینه‌های بهداشتی بدور مانده لا جرم از بدو امر کوشش گردید که یا فته‌های بهداشتی بر پایه آماری استوار گردد. تا از این رهگذار شواهد عینی تری ارائه شود می‌باشد.

روش این بررسی بر اساس مشاهده و تکمیل پرسشنامه از طریق مصاحبه بشرح ذیل انجام گرفته است.

ابتداءً پرسشنامه‌ای بمنظور بررسی مقدماتی با *pretest* یا

توجه به اطلاعات مورد نیاز تهیه و در منطقه مذکور تکمیل گردید که با مطالعه

نتایج پرسشنامه‌های یاد شده و حذف و تعدیل‌های لازم پرسشنامه نهائی

تهیه و بمقیاس $\frac{1}{4}$ بصورت مورد بررسی با استفاده از روش نمونه -

بردارن تصادفی تکمیل گردید.

تکمیل گردید.

از آنجائیکه تعداد کل دارنای فعال در منطقه نمدان (مراد از منطقه مذکور حدود جغرافیائی تحت پوشش شرکت فرن همدان می باشد .) و حومه ۵۴۴ دستگاه می باشد . (تا تاریخ ۲۸ / ۹ / ۳۵) که اقلیتی در شهر (حدود ۷۰ دستگاه) و اکثریت آن در روستا ها متمرکز می باشند و بدون شك پراکندگی و بعد مسافت مانع بررسی تمامی منطقه می گردید لهذا معیار $\frac{1}{4}$ یعنی ۱۳۶ دستگاه بقید قرعه از روی شماره کارتهای مخصوص آنان انتخاب و تحت پوشش تحقیقاتی قرار گرفت .

لازم بیاد آوری است که ۱۲ دستگاه از ۵۴۴ دستگاه فوق نیز با سرمایه شخصی و یا تجار عامل فعالیت می کنند که بجهت حمایت اداره فرهنگ و هنر از صنایع روستائی و همچنین یکنواختی فعالیت و جوه مشترک هر فهای -

سوابق و کارتهای شناسائی آنان در شرکت فرن نگهداری میشود . و این امر نسبت به انتخاب و نمونه گیری و نحوه تحقیق کمک شایان توجهی مینمود .

بررسی اطلاعات موجود :

آنچه تاکنون در زمینه های صنعت قالیبافی منتشر شده در رجه نخست از دیدگاه های هنری - تجارتي و سپس آماری و در این اواخر جامعه شناسی Sociolagey بررسی و تدوین گردیده است .

- شماره مسلسل های مجله هنر و مردم شماره ۹۰ تا ۷۱ ارزش هنری فرش . ایران را در سطح بین المللی و همچنین نقشی که در جذب توریست ایفای کند مورد بررسی و ارزیابی قرار داده است .

- آمارنامه استان همدان " شماره مسلسل ۳۷۷ دی ماه ۱۳۵۳ و " نتایج آمارگیری صنعت نساجی روستائی " ۱۳۵۱ که از انتشارات مرکز آمار ایران در اسناد همدان می باشد این صنعت را از دیدگاه آماری مورد مطالعه قرار داده است .

- در سال ۱۳۴۷ دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران صنایع - قالیبافی را از نظر جامعه شناسی و یادیدی اجتماعی در منطقه غرب مورد مطالعه قرار داده و در این بررسی به نقش صنعت قالیبافی در انسجام اقتصاد روستائی پرداخته و این نتیجه رسیده که قالیبافی نه تنها به